

Koldingbogen

ÅRSTAL: 2015

FORFATTER: Ingelise Johnsen, født Kjøng

TITEL: Rundstykker fra bageren i Søndergade

KORT RESUME: Bagerforretningen i Søndergade 8 var i mange år omdrejningspunktet for Kjøng familiens liv. Ingelise Johnsen, født Kjøng fortæller her om sin familie og opvækst i Kolding i 1940erne og 1950erne, om bagerforretningen, butikkerne og livet i Søndergade.

Rundstykker fra bageren i Søndergade

Ingelise Johnsen, født Kjøng

Bagerforretningen i Søndergade 8 var i mange år omdrejningspunktet for Kjøng familiens liv. Ingelise Johnsen, født Kjøng fortæller her om sin familie og opvækst i Kolding i 1940erne og 1950erne, om bagerforretningen, butikkerne og livet i Søndergade.

Holger Kjøngs mor, Ane Katrine Kjøng foran bagerforretningen, Søndergade 8 i 1911.

Foto: Kolding Stadsarkiv.

Rundstykker fra bageren i Søndergade

I midten af 1800-tallet var der flere, der flyttede fra Fyn over Lillebælt til egnen omkring Stenderuphalvøen. Flere familier tog den nærmeste vej over bæltet og slog sig ned i Sdr. Bjert og i de omliggende sogne. I 1828 blev der vedtaget en lov om fast slægtsnavn, og mange tog navn efter den landsby, de kom fra. Flere familier tog navnet Kjøng efter landsbyen Kjøng i nærheden af Glamsbjerg på Fyn.

En af disse familier var sadelmager Niels Jørgensen Kjøng. Han blev født i 1803 i Kjøng sogn og var i 1845 bosat i Agtrupskov, hvortil han flyttede med sin kone og børn. Hans søn, Jens Lauritsen Kjøng, blev født i 1832. Han slog sig senere ned i Seest sogn som husmand og tømrer, hvor hans ældste søn, Niels Jensen Kjøng, blev født den 4. maj 1872.

I 1897 giftede Niels sig med Ane Katrine Larsen. Han nedsatte sig som bagermester, og parret fik ni børn. Min far, Holger Kjøng, blev født den 25. maj 1909 i Søndergade 8 i Kolding som nummer seks i flokken.

Min fars familie

Min fars store søskendeflok var en stor del af vores familie, da jeg var barn. Hvis de ikke boede i Kolding, besøgte vi dem ofte både i Odense og København. Den ældste bror hed Karl, og han var sin mors øjesten. Han fik en handelsuddannelse, men brugte den ikke rigtig til noget. Han havde hele sit liv en lejlighed på 2. sal i huset. Det andet barn, Georg, blev uddannet tømrer. Han drev på et tidspunkt virksomheden, sandsynligvis ved sin fars død, men af uvisse årsager overtog han den ikke. Hele sit liv fortsatte

Bagermester Holger Kjøng foran bageovnen i bageriet, Søndergade 8 i Kolding. Foto: Kolding Stadsarkiv.

han som svend i min fars bageri og boede sammen med sin familie i Brostræde, hvor jeg især kom som barn som legekammerat for hans yngste datter. Poul, født i 1903, blev uddannet maskinarbejder og flyttede senere til København. Også ham og hans svenske kone, Anna Britta, der havde en systue, besøgte vi jævnligt.

Den næste i rækken, Jens, blev blikkenslager og arbejdede hele sit liv som svend. Han blev gift med Anna, og de boede i Rosengade. De fik ingen børn og blev på mange måder en aflastningsfamilie for os børn, som vi selv kunne besøge og overnatte hos. Juleaften var mine forældre altid trætte efter en streng arbejdsdag, derfor kom Jens og Anna og pyntede juletræet og hjalp med maden.

Asta var min fars ældste søster. Hun blev husholder for en italiensk bagermester, Eligiti, i Rungsted.

Hun fik ingen børn og efter mange års samliv, blev hun gift med Eligiti på hans dødsleje. Mens Eligiti levede, havde de en sommervilla nede på Strandvejen, hvor vi også kom på besøg.

Holger, min far, måtte gå ud af skolen som 13-årig, da hans far døde i 1922. Han blev derefter sat i lære som bager. Som svend arbejdede han nogen tid hos sin søster i Rungsted. Her mødte han ved en havnefest min mor, Lilli Valbjørn, som var ansat som stuepige hos direktøren for d'Angleterre. Hun var derfor med familien på landet i deres strandvejsvilla i Rungsted. Min mor stammede fra Rødby og flyttede i 1935 til Kolding, hvor de giftede sig i en midt-dagspause og tog en bryllupsrejse til Løverodde med fjorddamperen om eftermiddagen.

Min fars yngste søskende var tre piger: Lilly, Rigmor og Ruth. Lilly boede en del af min barndom på 2. sal i lejligheden ved siden af Karl. Hun drev en tid frisørsalon ved siden af mine forældres lejlighed. Hun giftede sig med murermester Hans Madsen og flyttede til Odense. De fik heller ingen børn, men min storebror og jeg besøgte dem ofte og tog på et tidspunkt selv rutebilen derover. Rigmor døde som ung, før jeg blev født, så hun er ikke en del af mine barndomserindringer. Ruth, den yngste, tog som den eneste studentereksamen. Hun flyttede senere til København, hvor hun blev gift og fik to børn. Også hende besøgte vi nogle gange.

Af disse ni søskende var der altså kun tre, der fik børn, nemlig Georg, der fik tre piger, min far, der fik

Familien Kjøng. Fra venstre: Lilli Valbjørn, Niels Jørgen, Ole, bagermester Holger Kjøng og Ingelise. Foto: Privateje / Kolding Stadsarkiv.

to sønner og en datter og Ruth, der fik en søn og en datter. Efter denne store søskendeflok blev der altså faktisk færre efterkommere.

Søndergade 8

Søndergade nord for åen er jo en del af middelalderbyen Kolding. Hvornår huset i nummer otte er bygget, ved jeg ikke, men i 1935, da mine forældre overtog bageriet, var der i stueplan to forretninger, et skomagerværksted, en lejlighed bag forretningen, to på 1. sal og to lejligheder på 2. sal. I bagbygningen lå selve bageriet i halv kælder. Ovenover var der en lejlighed og ovenover den endnu en lejlighed. I tilslutning til bagbygningen var der en bygning med brænderum, vaskerum og ovenover et værksted. Den stødte op til en lille baghave ned mod Kolding Å.

Bagermester Kjongs udstillingsvindue set inde fra forretningen. På den anden side af gaden ses Anna Bondes trikotageforretning, blomsterforretningen

Blåregn og Radiolageret. Disse ejendomme er vejet til fordel for Føtex' byggeri. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Da min far blev født i 1909, boede der ifølge folketællingen 26 mennesker samt en lærling og en pige i ejendommen. I min barndom i 1940'erne og 1950'erne var det kun forhusets lejligheder, der var beboet. Dog boede der i nogle år en familie over bageriet, som flyttede ud i 1950'erne, da det var ubehageligt at bo ovenover bageriovnene.

Da mine forældre blev gift i 1935 levede min farmor stadig og boede i førstesalslejligheden til sin død i begyndelsen af 1940'erne. Indtil da boede mine forældre i en toværelses lejlighed over skomagerværkstedet med køkken lige bag butikken. Det blev senere mit og min brors værelser. Her var vi i tæt forbindelse med familievirksomheden. Om morgenen vågnede vi til lyden af brød, der blev slået op. Rundstykkerne blev hentet i forretningen til morgenmaden, og mine brødre og jeg havde vores faste ruter med udbringning af poser med morgenbrød til hele nabolaget, inden vi gik i skole. Vi vidste altid, at vores forældre arbejdede i forretningen og bageriet, og der var så mange ansatte i hus, forretning og bageri, at vi altid var involveret i det hele. Nogle af de almindelige pligter var at hente koks i brænderummet, gå ned med askeskuffen, toiletspanden og skraldespanden. Vi skulle også hente cigaretter til vores far, der var storryger. Jeg synes altid, at jeg skulle hoppe og springe, lige når jeg sad med en god bog. I mine sidste skoleår i 1950'erne var der opvask, når jeg kom fra skole og ekspedition i butikken.

Før jeg kom i skole, tilbragte jeg meget tid på skamlen hos skomager Lyth og i baglokalet hos Løkke,

hvor han spillede violin. Han havde en tusindtingsforretning ved siden af bagerforretningen. Andre gange var jeg inde hos naboen Mosbæk Jensens renseri, hvor der i baghuset blev strøget og håndrenset tøj af den gamle Mosbæk. Jeg kunne også færdes på Søndergade, hvor mælkekusken kom med hest og vogn. Jeg opnåede at blive væk i Brostræde, hvor venlige mennesker fulgte mig lige forbi bagerforretningen og hen på politistationen på Rendebanen. Men senere kunne jeg selv gå hen til Ruth Messmanns danseinstitut i Brostræde til ballet og dans.

Søndergade nord

Hvis jeg kiggede ud af vinduet fra mine forældres lejlighed, så jeg over på en lang gul bindingsværksbygning med forretninger foruden og beboelse foroven. I vinduet lige overfor sad fru Seest med armene lagt i vindueskarmen og holdt øje med alt, hvad der skete i gaden.

Lige overfor lå et lille børnetøjsmagasin ved frøken Bonde og en blomsterhandel. På hjørnet hen mod Brostræde lå Radiolageret, i hvis vindue jeg så den første tv-udsendelse. På den anden side af børnetøjsforretningen lå Dixe, et slags kolonial-ismejeri med fliser på væggene. Næst efter kom Storms glarmesterforretning, med sofastykker i vinduet, og derefter en hatteforretning. Avisen Tidens Tegn, en lokal socialdemokratisk avis, havde kontor i det næste hus. De delte indgang med en læderhandler, som, jeg tror, var forgængerens for Neye. Dernæst en lille bladkiosk, hvor vi hver uge købte Kong Kylie.

Den blev senere en lille sportsforretning. Endelig lå der på hjørnet et herrebeklædningsmagasin kaldt Tang. Oven over kiosken havde en sagfører kontor.

Hvis man så gik over på det andet hjørne ud mod Rendebanen, lå forretningen Jochumsens isenkram, hvor den gamle Jochumsen residerede med vest og guldkæde hen over den brede mave. Hans søn i en noget slankere udgave, men med håret klistret til hovedet, var også i forretningen. Mod syd på siden med de lige numre lå der efter isenkrammeren to små forretninger, den første en tobaksforretning ejet af Bundgaard-Christensen med en automat udenfor, hvor jeg har trukket mange Blå North State til min far. I samme indhug lå Maskop-Hansen, hvor man kunne få samlet maskerne på sine nylonstrømper op, samt lavet knapper og knaphuller.

Dernæst kom en halv kælder, hvor der var forretningslokale ovenpå. Det var blikkenslager Steinfath, der holdt til der. De havde også nabohaven ned til åen. Til sidst inden Løkke, lå forretningen Porten, som netop lå i porten ind til Steinfaths gård. De solgte koste, skovle og andre redskaber, som man i dag finder i byggemarkeder.

På den anden side af mine forældres ejendom lå Drøge Jørgensens farvehandel. På 1. sal holdt min første tandlæge til, som jeg ikke har gode erindringer om. Derefter lå Mosbæk Jensens renseri og farveri. Det blev drevet af Walther Jensen, en lang tynd mand som især stod for farveriet. I forretningen stod den lille trinde fru Mosbæk Jensen, og på 1. sal

Søndergade omkring 1968. Foto: Kolding Stadsarkiv.

sad den lille gamle Mosbæk og rensede tøj i en damp af kemikalier sammen med strygedamer med deres dampende strygejern. Mosbæks ejendom var en spændende legeplads. Butikken, som vi gik igennem, var mørk med store glasskabe, der gik fra gulv til loft. Derefter gik vi ind i baglokalet, som også var fyldt med færdigt tøj. Her hang også vægtelefonen.

Derefter kom vi ud i baggården, hvor man kunne gå ind i farveriet. Her stod store farvekar og lange borde, hvor stoffer kunne skures. Farveriet havde vinduer ud til vores have, og skorstenen til opvarmning af vand udspyrede ofte sod over vores vasketøj. Bygningen havde også vinduer ud mod åen samt et afløb, der mandede ud i åen, så vi altid kunne se på åvandet, hvilke farver, der nu blev farvet med. Oven over farveriet lå renseriet. Ved siden af farveriet lå der et lille kontor. Her holdt Kulhandler Larsen til. Der var

vel brug for et sted, hvor man kunne bestille kul, men jeg husker det kun, hvor en slank mand sad bag et bord og havde tid til snak med min far, når han havde lyst til at drøfte verdens gang.

Ved siden af lå en herremanufakturhandel, hvis indehaver hed Popp, en velklædt mand med en høj skaldepande. Derefter nåede vi Sønderbro. Dog skal også nævnes den store virksomhed på den anden side af gaden, nemlig I.P. Jensen, en stor jernvare/isenkram og værktøjsforretning. Den fyldte hele området fra Brostræde til åen. Det var en stor forretning med en lang disk, hvor en mængde unge mænd betjente kunder. Man kunne også køre bagind fra Brostræde.

Når vi gik ud af porten i Søndergade 8 og over gaden, kunne vi gå gennem en gang i genbohuset og komme ind i en stor gård, hvor der lå en lang række garager. Min far fortalte, at i hans barndom var der hestestalde. Desuden havde en træskomager sit værksted i baghuset der.

Endelig var der en forretning, som kom til os hver dag, nemlig mælkevognen med en hest foran. Her blev både mælk og fløde og andre mejerivarer solgt både i flasker og kander. Hvis hesten efterlod noget, skyndte min mor sig ud med fejeblad for at gøde de roser, hun havde i haven.

Når vi gik over Sønderbro, kom vi til højre ind på Søndertorv, hvor der først var et lille buskads op ad broen, dette var et udmærket sted at lege med

Her ses mælkeemand Martin Petersen sammen med en af de hestetrukne mælkevogne, der kørte rundt i Kolding i 1950'erne. Foto: Kolding Stadsarkiv.

dukker. Ellers var det parkeringsplads. Dog lå der en bunker fra krigens tid, som også var god at lege på, desuden var der en bygning med offentlige toiletter. Engang legede jeg med min klapvogn på cementmuren til bunkerens nedgang. Jeg faldt ned på ryggen og fik luften slået ud, så jeg måtte løbe hjem for at fortælle, at jeg ikke kunne få vejret.

På modsatte side af Sønderbro, blev der bygget en bygning, der på et tidspunkt rummede Dansk Frøforsyning og ovenpå en damefrisør, som hed Boel. Så kom broen til jernbanen og under viadukten, og så var man i Søndergade syd, der ikke var min hjemgade mere end alle de andre gader rundt om Søndergade.

Beskyttelsesbunkeren, som Ingelise legede på, lå på Søndertorv. Foto: Gudrun Hechmann / Kolding Stadsarkiv.

Traditioner, årets gang

Selv om min far var den midterste i søskendeflokken, blev han den, der holdt sammen på familien. Ved sin mors død blev han 'vicevært' for ejendommen. Det vil sige, at han forvaltede sine søskendes arv og betalte dem ud efterhånden over en årrække.

Når der skulle holdes fester blev hele familien inviteret, ofte så stuerne skulle ryddes. Fru Dam var fast kogekone, og der skulle serveres god mad og drikke og helst også danses. Til desserten var der ofte lavet specielle isblok- eller sukkerskulpturer, og til kaffen var der selvfølgelig kranssekageopsats eller overflødigshorn.

Der var i årets løb mange begivenheder, som især

mærkedes i virksomheden. Op til jul skulle der hver weekend i december pyntes et rigtig flot vindue. Det var dygtige konditorer, der lavede veritable kunstværker i chokolade og sukker, såsom Koldinghus eller Eiffeltårnet. Juleaftensdag var hektisk, for der skulle bages tarteletter og alle slags julekager samtidig med, at der skulle holdes øje med de stege, der blev afleveret til stegning i bageriovn.

Store Bededagsaften tilbragte min far med at riste hveder hele eftermiddagen, og ved konfirmationstid var der mange bestillinger på kranssekageopsatser. Eftersom bageriet lå midt i et forretnings- beboelses- og kontorkvarter, blev der hentet mange rundstykker og wienerbrød til morgen- og formiddagskaffen og mange kager til eftermiddagskaffen.

Familievirksomheden

Et bagerfirma fungerer bedst som et samarbejde mellem en mand og hans kone. Min far var en patriark af den gamle skole. Han bestemte, hvad der skulle ske med virksomheden, og han var både meget fremsynet og havde stor økonomisk sans, der betød, at bageriet blev en bedre og bedre forretning. Desuden var han meget involveret i Bagermestrenes forening samt Bagermestrenes rugbrødsfabrik; begge steder sad han i bestyrelserne, flere gange som formand.

I forretningen var min mor primus motor. Hun var en stille og venlig dame, der forstod at få kunderne til at føle sig godt tilpas, og så havde hun helt styr på personalet og kunne få varerne til at tage sig godt

Aftenbillede af bageriets butiksvindue, hvor alt lå klart til næste morgen. Foto: Kolding Stadsarkiv.

ud. Hendes søster var også i mange år ekspeditrice i forretningen, og de to søstre var på mange måder kendt og elsket i kvarteret. Min far døde i 1965 som 56-årig, og min mor drev virksomheden frem til 1971, hvor hun solgte hele ejendommen. Hun døde i 2006 som knap 94-årig.

Min storebror, Ole, jeg selv og min lillebror, Niels Jørgen, blev på mange måder inddraget i virksomheden, som bybude, bagerikarle og ekspedienter, og vi lærte at respektere, at vi kunne bidrage alle sammen, og at vi af og til måtte dele vore forældre med arbejdet.

Hvad fik vi med?

Ingen af os tre søskende ville gå ind i familievirksomheden. Vi fik alle tre opbakning og hjælp til at gå i gang med de uddannelser, vi foretrak. Vi var blevet vant til at tage fat og at involvere os i både fag og samfund. Min storebror har overtaget noget af min fars rolle med at holde sammen på familien, som dog nu mest tæller min mors længelevende familie. Min far og næsten alle hans søskende døde før og omkring de 60 år. Kun den yngste søster blev mere end 80 år. Men jeg møder stadig mennesker, der, når vi taler om det gamle Kolding, husker Kjongs bageri især for de gode rundstykker.